

van hun redeneerend verstand, hoe staat het er dan mee?

Wel, zegt Calvin, ze hadden zulk een inzicht, zulk een kennis gekregen, dat men die kon vergelijken met de aanschouwing van den Christus¹⁾. Wat Haitjema noemt: bij het kruis van Christus komen, en daar met uw rede verbroken te worden, dat hadden de Galatiërs (behalve dan dat laatste) ondervonden. Ze waren aan den voet van het kruis geweest, ze hadden Christus gekruist voor oogen geschilderd gehad, en — dat was nu allemaal gebeurd, toen ze dogmatische begrippen en een stelsel van gedachten kregen. Want in die vormen werkte de Geest Gods, levend makend en verlichtend²⁾. Maar in die vormen werkte Hij dan toch.

Ja, ja, maar, zoo zal men volhouden: Paulus is toch nog altijd een ander dan anderen. Wat ZIJN onderricht bereikt, mag maar niet op één lijn gesteld worden met wat de anderen leeren aan de christenen. Maar weer is Calvin om dit tegen te spreken. Overal, waar het Evangelie gepredikt wordt, daar wordt men gebracht onder het kruis, daar wordt Christus voor oogen geschilderd³⁾. De leeraren met gewone katheders op normale platte vlakken, zijn als de mond van God⁴⁾.

Ja, maar nu voor het laatst, hoor ik iemand nog zeggen, maar dit bewijst nog niets tegen de stelling, dat de Galatiërs, op de manier van prof. Haitjema, voortdurend bezig behoorden te blijven met „het schetsen van twee gedachte-lijnen, die absoluut aan elkander tegenovergesteld zijn”, die ze vonden in de historie van de ontwikkeling der theologie (er was toen ook al dogmatisch verschil genoeg, en er waren meeningen en stellige contra-meeningen), en dat zij dan tot hun ziel en geest moesten zeggen: ziel, gij hebt vele leermeesters, maar geest, waag het niet tusschen beide partijen absoluut te kiezen; maar ga om beurten beide stroomingen negeeren en affirmeer.

Maar wie dat beweert, die moest maar eens voor zijn straf de citaten overschrijven van Calvijn's commentaar, waarin hij hoort, hoe Paulus de Galatiërs verwijt, dat ze niet één bepaalde leer affirmeerden en de andere hardnekkig negeerden. Of waarin Paulus volgens Calvijn's exegese zich uitput in vermaningen, om zich te weer te stellen tegen de ketterijen, gelijk die vermaningen gericht worden tot Timotheus en Titus. Ik onderhoud me hier van citaten; want ze zijn voor het grijpen. Tegenover Haitjema's eisch, dat de geloovige denker „aan den inhoud der beide gedachte-lijnen aansluiting” zoeken zal, opdat „door WOORD EN ZIN-SYMBOL (het goed op) IETS van de religieuze waarheid doórlichte”, stelt Calvin Paulus' roepen tot de Galatiërs, dat ze betooverd zijn, de waarheid ongehooorzaam worden, en protesteert hij met heel zijn ziel, elk oogblik, en overal. Hoe waren trouwens zijn ferme (voor ons geslacht veel te scherpe) woorden tegen de ketteren te verstaan, als hij, ook van hun redeneering, het eene uiteinde had moeten vasthouden, om zoo de „via media”, het tusschen hun stelling en zijn eigen tegenstelling gelegen pad der paradoxale waarheid te vinden? Hoe kan men meenen, dat Calvin daarvoor te gebruiken is? En hoe kan men Calvin spannen voor den wagen der paradoxenzoekers, als men hem telkens en telkens weer, men zou haast zeggen, tot vervelens toe, in zijn commentaren en preken hoort wijzen op de bekende plaats uit Deuteronomium, volgens welke het openbaringswoord niet te halen is van overzee, noch los te werken, of te veroveren uit den diepen afgrond, maar nabij is, in den mond en in het hart? Ook ik heb op dien tekst gewezen in mijn „Bij Dichters en Schriftgeleerden” en met verwijzing naar Romeinen 10 er bij gezegd, dat aan deze plaats, dezen „jubel” om de klaarblijkelijkheid door Paulus heel de christologie opgehangen wordt (wat trouwens geheel in de lijn ligt, men denke aan de eenheid tusschen het woord Gods, vleeschgeworden en in de Schrift geopenbaard, maar in beide gevallen de éene zelfde Logos). Prof. Haitjema (zie mijn artikel 1) heeft die bijbelaanwending gelezen met de conclusie, dat het ongelukkige beeldsprak was (althans wat in denzelfden zin gezegd werd). Ik wreek me niet, maar vraag:

wat hij met Calvin doet, die onophoudelijk met dienzelfden tekst argumenteert⁵⁾, en daarbij:

hoe hij toch eigenlijk wel denkt over zijn eigen

beeldsprak, dat n.l. in het kruis van Christus God en de zonde dwars door elkander heen gaan als de beide balken van het kruis⁶⁾.

K. S.

Corrigendum. Verleden week zijn in de fransche en latijnsche citaten enkele foutjes geslopen, die men evenwel spoedig als zoodanig herkent. Moelijkheid geeft evenwel het feit, dat meer dan eens van een n een u gemaakt is; speciaal na de v (het teeken voor u, in vroeger tijd). Zoo is van vn en vne (spreek uit un en une) gemaakt: vn en vne. Men gelieve hiermee te rekenen. K. S.

P.S. Men vestigt in verband met mijn herinnering aan het feit, dat dr. J. G. Ubink indertijd heeft gewezen op de recensie, die Prof. Haitjema's boek (Hoogkerkelijk Protestantisme) in de kerkelijk gereformeerde pers heeft ontvangen, mijn aandacht erop, dat kort na verschijning van het boek Marx in „Gron. Kerkode” er reeds enkele artikelen aan gewijd heeft en zijn bedenkingen er tegen inbracht. Deze beschouwde toen reeds de paradoxenleer van prof. H. allerminst „als een onschuldige liefhebberij”, zooals me uit lezing der artikelen bleek.

K. S.

¹⁾ Art. Paradoxaal, maar niet anti-intellectualistisch. Nieuwe Theol. Studien.

²⁾ Sixième Sermon de Jacob et Esau, Corpus Ref. LXXXVI, 100.

³⁾ Comm. Galaten 3:1. serio, aperte, familiariter, efficaciter edocui....

⁴⁾ 11. Eam igitur habere veritatem, quae ad aspectum conferri possit.... Retineamus ergo sensum illum, non aliter Pauli doctrina edocui huius de Christo ne si fuisse illis ostensa in tabula immo inter ipsos crucifixus.

⁵⁾ 11. Tota representatio, nulla eloquentia, nullis rhetoricis coloribus fieri potest, nisi adit illa spiritalis efficacia, de qua dictum fuit in utraque ad corinthios.

⁶⁾ Sermon sur Gal. 3:1. Mais S. Paul, a-t-il ici parlé de pour trois ou quatre? C'est en commun et sans exception à tous chrétiens, à grands et à petits qu'il dit que quand l'Evangile est prêché voilà Jésus Christ qui est peint au vit, et que nous le devons contempler, non point de nos yeux corporels, mais des yeux spirituels de la foi.

⁷⁾ Sermon XVIII sur Dt. 18:9-15, 27 Nov. 1555: Il (d.w.z. God) a voulu, qu'il y ait des docteurs qui journellement parlent en son nom, et qu'ils soyent (bref) comme sa bouche. Deze menschen zijn voor exposé der doctrine, et pour la maintenir, qu'on s'en tienne comme les gardiens; ainsi qu'elle ne perisse pas, qu'elle ne soit point envenimée, et qu'au sein on ne la corrompe point par fausses interprétations.... Nous avons desiré dit qu'il n'est point question d'un: mais qu'il est question de plusieurs, et d'un ordre continu.

Zie ook: Comm. op 1 Joh. 4:1. Nam Deus semper verbum suum ex hominibus ore suo sicut excipit voluit, quoniam si palam (dit moet prof. H. nu niet weer door „oogen-schijnlijk” vertalen, want dan het ik het citaat kwijt ipso a coelo apparuisse).

⁸⁾ Zie op Dent.; zie ook sermone op Gal. 2:20, 21 en op Gal. 3:1 en Inst. 1, 74. Ik fant conter de cela, zegt Calvin. Maar Haitjema zegt: ongelukkige beeldsprak en rationalistische geestesgesteldheid....

⁹⁾ Aangehaald artikel.

UIT DE SCHRIFT.

Niet kunnen zondigen.

... en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren. 1 Joh. 3:9b.

„Hij kan niet zondigen”: — hoe is het mogelijk dit te zeggen van een mensch hier op aarde? Wij hooren de beste kinderen Gods klagen over hunne zonden en het aanklevend bederf; klagen, niet over de zonden slechts die zij gedaan hebben, maar die zij dóen, dagelijks doen.

De christen worstelt tegen de zonde, en toch dóet hij haar; ja, het schijnt soms of hij die zonde niet ontkomen kan, of hij haar moet bedrijven.

En Jezus leert hem dan ook dagelijks roepen: „Vergeef ons onze schulden!”.... Hoe zou dit woord dan waar zijn: „Hij kan niet zondigen”.

Mijn lezer, de Schrift zegt het.

Diezelfde Schrift, die aan de eene zijde zoo trouw en eerlijk is om al het donker van 's menschen zondig bestaan op het zwartst te doen zien, en die niet aarzelt den mensch aan te wijzen als vleeschelijk verkocht onder de zonde, — diezelfde Schrift jubelt tegen de heerschappij der zonde en des Satans de goddelijke macht der genade uit, die diep-inwerkende en dórgaande kracht des Heiligen Geestes, door van den verlostten zondaar te getuigen, niet slechts dat hij niet zondigt, maar zelfs dat hij niet zondigen kan.

En gij, die deze Schrift in het eerste geloof, en met schaamte en schuldbesef uw hoofd buigt onder haar waarheid, — gij doet wel haar ook in dat andere uw vertrouwen te schenken, en, schoon uwe ziele diep ademen moet om het te gelooven, het uit den mond des Heeren aan te nemen, dat, wie zich in Christus aan Gods genade overgaf, niet meer zondigen kan.

En gij móogt het aannemen.

Immers neemt ge daarin de grootheid van Christus aan boven die van Adam, de heerlijkheid van het herwonnen Paradijs boven dat, 'twelk verloren ging.

Niet kunnen zondigen, — 'twas de gave nog

niet die ons eerste bondshoofd bezat, de schoonheid nog niet van het verleden Paradijs. Adam kon nog zondigen. Wel zou het zijne heerlijkheid worden, en in hem de heerlijkheid van het menschelijk geslacht — op te klimmen tot het niet kunnen zondigen. Maar zijn val heeft het omgekeerde van dat ideaal gebracht; hij heeft den mensch gestort in de onmogelijkheid van niet te zondigen; nu ligt die mensch in het schrikkelijk tegendeel van zijne toekomstige heerlijkheid: — niet zondigen kan hij niet.

Zie nu echter de macht der genade onzes Heeren Jezus Christus.

Hij ontsluit door Zijn bloed en Geest een nieuw Paradijs. En in dat Paradijs is geene mogelijkheid meer van zondigen. Op de nieuwe aarde en in den nieuwen hemel zal eenmaal het zalig voorrecht der verlostten zijn, dat zij niet meer kunnen zondigen.

Dat is de grootheid van Christus boven die van Adam, de rijkdom van het genadeverbond boven het werkverbond. Christus geeft den Zijnen geen verliesbaar goed. Gelijk de heilige engelen zijn vastgezet in hun staat, zoo zal in den hemel voor Gods kinderen de mogelijkheid van te zondigen zijn weggenomen. Eeuwiglijk zullen de verlostten niet kunnen zondigen.

En van dat hemellevens liggen nu de wortelen reeds in deze aardsche bedeeeling.

Wat eenmaal in volle gestalte bloeien zal, heeft nu reeds zijn aanvang.

De volkomen man in Christus schuilt reeds in den pas herboren zondaar.

Daarom staat er, dat wie uit God geboren is, niet zondigen kan. In elk kind Gods, hoe klein ook, zit reeds dat beginsel van het niet kunnen zondigen. Het hemellevens is reeds bij aanvang aanwezig. Er is in het hart van elken Christen eene kiem, een wortel, waarin de genade reeds volkomen overwinning heeft behaald op de zonde; zóó volkomen, dat de zonde daar geheel uitgezuiverd en verbannen is, en er in eeuwigheid niet meer komen kan.

Die wortel kan niet meer zondigen; uit die kiem nimmer eenige ongerechtigheid meer voortkomen. Gods zaad, dat is het beginsel der wedergeboorte in den geloovige, is volkomen en voor eeuwig afgescheiden van de oude, booze natuur.

O, het is bijna niet te gelooven. Want juist degenen in wie dat hemelsch beginsel werd ingeplant, bevinden nog zoozeer de macht van het aardsche in zich.

Zóó gaat de nieuwe aard in dit leven nog schuil, zóó is het wedergeboren leven nog omhangen met hetgeen uit de oude zondige natuur voortkomt, dat de allerheiligsten moeten uitroepen: „Ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?”

En niettemin is het waar. Ja, juist uit die klacht blijkt, dat degenen die aldus klagen kunnen, naar hun innerlijkst wezen, naar hun vernieuwden aard aller zonden vijand geworden zijn, en dat het hemellevens daarbinnen bij hen reeds aanving.

En zij kunnen het ook wel bemerken.

Want hoe diep dat beginsel des nieuwen levens ook moge wegschillen, hoe ver onder het aardsche het moge bedolven zijn, — het zal naar boven trekken, het zal het licht zoeken, het zal willen opwassen tot volkomenheid.

Al Gods kinderen, hoe zwak ook van moed en hoe klein van krachten, hebben een heimwee, een zieleverlangen om geheel van de zonden af te mogen zijn, en niet meer te kunnen zondigen.

En wanneer dat ideaal van het hemellevens hun voorgesteld wordt, dan zullen zij het, bij al hun klacht en bestrijding, belijden: „Daar strekt zich al mijn lust en liefde heen!”

Nu, — dat zij het dan geloóven, gelooven dat het eenwig Paradijsleven reeds in hen aanving, dat er reeds ééne plaats in hun hart is waar zij niet meer kunnen zondigen, dat het Koninkrijk Gods reeds in beginsel bij hen zegenwerd.

En dat zij getrouwd zijn, al wandelen zij in het midden der benauwdheid. Het doet er niet toe, hoe weinig naar hun eigen schatting van het zaad God reeds uitgebot is. Wij kunnen den stand van het geestelijk leven zoo moeilijk beoordeelen, zoolvel hij onszelfen als bij anderen. Doch dat behoeft ook niet. Als wij maar weten mogen, dat de Heere Zijne wederbarende genade aan ons verheerlijkt heeft, dan zullen wij niet beschaamd uitkomen.

Want Hij is zoo getrouw als sterk.

Hij zal het voor ons voleinden. Zijne goeder tierendheid is in eeuwigheid. En Hij laat niet varen de werken zijner handen.

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Enige bezwaren tegen professor Visschers „Paradijsprobleem”.

VII.

Oostersch en Westersch bewustzijn.

Nog op een andere manier poogt prof. Visscher zijn afwijkend gevoelen omtrent het „spreken” des paradijslang te dekken.

Hij beroept zich n.l. op het groote verschil tus-

schen het

Zoo schijn kunnen oefende W maken, hoe ders geïnst kunnen sma maar dit aan het lienen die er a dit wel

Op blz

cultuur op onder ons geen rech kaml, zo Beter is heperktl Westers- acte wel geweldigen werd Sp our der Ra resten v en geur, v plaats geve Maar diere gelwijfeld heel ander zelfs nie geldt ook Wj kun derrechtu niet omdat onzondige mum der Westers- stract den het niet m in te denk Nog mee Maar de meening v Men ziet de Schrift Niet alle omdat wij Maar het dat wij W Och, kon worden.

Dan zou

heden ople

Gelukkige

Hij schijn

hebben ku

Hij lijkt

een Ooster

En nu w

ons Wester

Hij spre

Aan zijn

radjsslang

En het b

Het was

Waren w

het wel be

Dan zouc

dag gebeur

Dan zouc

die thans

zijn, dat w

samenprek

Van onze

Van hun

Jammer,

Groningen

digden zijn

Hoe zom

helpen.

Tians e

Visscher h

Maur....

meerden b

Zulke W

In trouw

den Wester

Visscher ei

Wij denk

schil tussc

den Weste

Met opzi

Want he

leen het

Het wort

En wat

peering va

en daarteg

„konkrete”

Prof. Vis

formuleert.

En daar

Visschers

Doch wij

seeren.

„Abstrak

alle Wester

van Amste